

14. EILANDSPOLDER ALKMAAR

A.J. Rossenaar

Excursieleiding:	J. de Kok en A.J. Rossenaar
Datum:	7 juni 2023
Deelnemers:	E. Brinkkemper, M. Feldbrugge, P. Boddeke, C. Kuijpers, Y. Damstra, W. de Groot, J. den Herder, M. Drees, J. Bruinsma, B. van Vlijmen, Th. Baas, P. Mathijssen, N. Korevaar, W. Bach Kolling

Tijdens de PKN excursie in de Eilandspolder lag de nadruk op het onderzoek naar de veenmosrietlanden (*Pallavicinio-Sphagnetum*). Van oudsher kent de Eilandspolder naast het voorkomen van belangrijke weidevogelgraslanden belangrijke en goed ontwikkelde veenmosrietlanden. Door menselijk beheer krijgt de verlandingsvegetatie een speciaal karakter krijgen. Als een rietland gedurende langere tijd gemaaid wordt en het maaisel netjes wordt afgevoerd dan kunnen er zich veenmossen in vestigen. Deze veenmossen kunnen, wanneer ze zich uitbreiden, aanleiding geven tot de vorming van een regenwaterlens, waardoor zich soorten van voedselarme omstandigheden kunnen vestigen. Er ontstaat daardoor een begroeiing met daarin soorten van eutrofe omstandigheden zoals Riet, die hun voedingsstoffen uit de diepere bodem halen, en soorten die ondiep wortelen en leven in een regenwatermilieu.

In de Eilandspolder kwam in de jaren 1970 naar schatting 10 ha veenmosrietland voor. In de jaren 1980 -1990 was er vanuit het beheer wel aandacht voor de weidevogels, maar werden de veenmosrielanden niet of nauwelijks beheerd. Het gevolg was dat bij de start van het Natura 2000-beheerplan er slechts 3 plekken veenmosrietland voorkwamen, met een totale oppervlakte van 0,2 ha (Beheerplan Natura 2000). Vanaf 2010 werd er door de boswachter ecologie Ab van Dorp met een vrijwilligersgroep gewerkt aan het terugkrijgen van de veenmosrielanden door het oude beheer op steeds meer plekken op te pakken. Hierdoor werd de oppervlakte veenmosrietland aanmerkelijk vergroot tot nu 2,2 ha. Dat is opmerkelijk want er zijn maar weinig terreinen waar het lukt de oppervlakte veenmosrietland te vergroten. Het is ook belangrijk, want veenmosrietland is een van de belangrijkste Nederlandse habitattypen, omdat het buiten Nederland niet of nauwelijks voorkomt. Vanuit Europees perspectief is uitbreiding van de bestaande oppervlakte veenmosrietland dan ook van groot belang.

Tijdens de excursie hebben we in drie veenmosrielanden rond de Delft vegetatieopnamen gemaakt (opname 1-3 in Tabel 1). Hierin komen de karakteristieke soorten van veenmosrietland voor, zoals *Drosera rotundifolia*, *Dryopteris cristata* en *Viola palustris* (Tabel 1). Ab van Dorp meldde dat de veenmosrielanden met *Dactylorhiza praetermissa* toenemen. Op een plek is nu ook *Plantanthera bifolia* verschenen. Tijdens de recente vegetatiekartering werd op een plek ook *Epipactis palustris* in een veenmosrietland gevonden, een bijzondere soort temeer daar deze soort min of meer aan zoet water is gebonden. Van oudsher hadden de veenmosrielanden een brak karakter, maar in de Eilandspolder is dat nu wel verdwenen, want de polder is erg zoet geworden.

Naast drie opnamen van Veenmosrietland is een laatste opname gemaakt in Moerasheide (*Sphagno palustris-Ericetum*; opname 4, Tabel 1). Moerasheide kan bij voortschrijdende successie ontstaan uit veenmosrietland, mits zich hierin heide vestigt. Dit is een toevalsproces en daardoor zijn moerasheiden in Noord-Holland behoorlijk zeldzaam. Moerasheide is ook een belangrijk en zeldzaam N2000-habitatype. In de oostelijke Eilandspolder komt op een plek Moerasheide voor. Het bijzondere van deze plek is dat er ook *Briza media* en *Dantonina decumbens* in voorkomen, twee minder algemene soorten in het laagveengebied.

De verwachting is dat door het voortzetten van het beheer de oppervlakte veenmosrietland en de kwaliteit van het veenmosrietland verder toenemen.

Tabel 1 Vegetatieopnamen Eilandspolder

Opname	1	2	3	4
Oppervlak (m ²)	9	16	6	6
Totale bedekking (%)	90	95	95	100
Bedekking kruidlaag (%)	60	30	40	15
Gem. hoogte kruidlaag (cm)	50	30	35	8
Max. hoogte kruidlaag (cm)	100	100	140	80
Bedekking kruidlaag (%)	70	90	80	50
Veenmosrietland				
<i>Phragmites australis</i>	2b	2a	2b	2a
<i>Sphagnum palustre</i>	3	4	3	.

<i>Drosera rotundifolia</i>	.	2m	1	1				
<i>Pallavicinia lyellii</i>	.	1	1	1	Helofyten	.	.	.
<i>Viola palustris</i>	.	2a	.	1	<i>Carex riparia</i>	+	2m	.
<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	.	1	.	+	<i>Carex opsectus tabernaemon-tani</i>	2a	.	.
<i>Aulacomnium palustre</i>	.	.	2m	2m	<i>Typha angustifolia</i>	+	.	.
<i>Pellia neesiana</i>	1	.	.	.	<i>Iris pseudacorus</i>	.	2a	.
<i>Samolus valerandi</i>	+	.	.	.	Moerasplanten			
<i>Dropteris cristata</i>	.	1	.	.	<i>Mentha aquatica</i>	1	.	+
<i>Thelypteris palustris</i>	.	2m	.	.	<i>Lycopus europaeus</i>	+	.	+
<i>Sphagnum squarossum</i>	.	.	3	.	<i>Galium palustre</i>	+	.	+
<i>Calypogeia fissa</i>	.	.	2m	.	<i>Scutellaria galericulata</i>	.	r	+
<i>Carex nigra</i>	.	.	.	2a	<i>Myosotis laxa</i>	1	.	.
<i>Eriophorum angustifolium</i>	.	.	.	1	<i>Epilobium palustre</i>	.	+	.
<i>Cephalozia connivens</i>	.	.	.	+	<i>Peucedanum palustre</i>	.	.	r
Moerasheide					Russen			
<i>Polytrichum commune</i>	.	+	2m	4	<i>Juncus articulatus</i>	1	.	+
<i>Erica tetralix</i>	.	.	.	2a	<i>Juncus effusus</i>	1	.	1
<i>Danthonia decumbens</i>	.	.	.	1	<i>Juncus bufonius</i>	+	.	.
<i>Briza media</i>	.	.	.	+	Graslandplanten			
Koekoeksbloemrietland					<i>Holcus lanatus</i>	1	2a	1
<i>Silene flos-cuculi</i>	1	.	1	.	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	+	1	1
<i>Lotus uliginosus</i>	.	.	1	+	<i>Rhytiadelphus squarossum</i>	.	+	1
<i>Rhinanthus angustifolius</i>	.	.	+	+	<i>Ranunculus repens</i>	+	r	.
<i>Calliargonella cuspidata</i>	2b	.	.	.	<i>Cardamine pratensis</i>	+	.	+
<i>Hypericum tetrapterum</i>	+Dac-	<i>Agrostis cappilaris</i>	.	1	1
<i>tylorhiza praetermissa</i>	.	1	.	.	<i>Agrostis stolonifera</i>	.	.	+
Ruigtekruiden/ Filipendulion					<i>Poa trivialis</i>	1	.	.
<i>Cirsium palustre</i>	1	+	2a	+	<i>Rumex acetosa</i>	.	1	.
<i>Angelica sylvestris</i>	+	+	1	+	<i>Ranunculus acris</i>	.	.	1
<i>Convolvulus sepium</i>	+	1	1	.	<i>Festuca rubra</i>	.	.	+
<i>Eupatorium cannabinum</i>	1	.	+	.	<i>Trifolium repens</i>	.	.	+
<i>Epilobium parviflorum</i>	1	.	.	.	<i>Festuca arundinacea</i>	.	.	+
<i>Sagina procumbens</i>	2m	.	.	.	<i>Hypochaeris radicata</i>	.	.	1
<i>Marchantia polymorpha</i>	+	.	.	.	<i>Plantago lanceolata</i>	.	.	+
					Houtige gewassen			
					<i>Salix cinerea</i>	+	.	.
					<i>Rubus fruticosus</i>	.	r	.
					Waterplanten			
					<i>Lemna minor</i>	+	.	.

15. VEERSLOOTLANDEN

H.J. van der Veen & J. Bredenbeek

Excursieleiding:	H.J. van der Veen en J. Bredenbeek
Datum:	8 juni 2023
Deelnemers:	W. Bijkerk, R. Bult, K. van Eerde, J. Kieft, S. Tonkens, I. La Riviere, R. Scholten, L. Kruit, J. Ruijter, Y. Damstra, V. Mensing, A. Blankena, M. Bakker, P. van der Knaap, J. van Leeuwen

Nog niet zo lang geleden telde de Veerslootlanden slechts 13 Hectare en was het ingeklemd tussen intensief beheerde landbouwgronden. Rond het natuurgebied lag een dubbele sloot, om de interne waterstand hoog te houden. Door de houtwallen rondom en de hoge bomen van de oude eendekooi leek het van afstand meer op een bos dan op een graslandreservaat. Sloot, houtwallen en een stevig hekwerk met prikkeldraad maakten het reservaat nagenoeg ontoegankelijk voor nieuwsgierigen. Logisch als je bedenkt dat het een van de

botanisch rijkste en ook kwetsbaarste blauw-graslanden van ons land waren - en nog steeds zijn.

Deze schamele oppervlakte blauwgrasland is een relict van een enorm gebied aan schraallanden dat NW-Overijssel tot een eeuw geleden bedekte. In 1951 meldt de Wetenschappelijke Commissie in haar verslag aan de Natuurbeschermingsraad dat: 'het niet mogelijk is gebleken, van de duizenden hectaren, die thans verloren gaan, een iets groter gebied te sparen (zoals voorgesteld is in een